

557/b. 39945

FRIDERICI HOFFMANNI

DE DIFFERENTE ARTIS

L. J. H. R.

M E D I C Æ

E T

M E D I C O R U M

CONDITIONE AC STATU

E T

CRITERIIS BONI AC PERITI MEDICI

P R Æ F A T I O;

OPERUM SUORUM OMNIUM

EDITIONI NUPERÆ

I N F O L I O

P R Æ F I X A,

ET IN USUM PRIORIS EDITIONIS

E M P T O R U M,

I N Q U A R T O.

NUNC PUBLICI JURIS FACTA.

L O N D I N I:

Impensis *Gulielmi Meyer*, ad Insignia *Boerhaviana*, in vico
dicto *The Strand*.

M.DCC.XLI.

44

FRIDERICI HORTMANNI

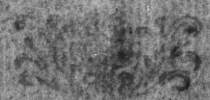
DE OFFICINIS

M. E. D. I. C. A.

M. E. D. I. C. O. R. U. M.

ET IN FIRMIS LITTERIS
EMPTORIUM
IN OMNIBUS
NUNC TUBIS

L. O. W. D. I. N. A.

Imprimis Curia Magna et Inglesia
M. D. C. C. L. I. I.

P R Æ F A T I O
FRIDERICI HOFFMANNI
DE DIFFERENTE
ARTIS MEDICÆ
E T
MEDICORUM CONDITIONE AC STATU
E T
CRITERIIS BONI AC PERITI MEDICI.

AGNA sunt elogia splendidique tituli, quibus medicinam à multis passim condecoratam videmus; nullum tamen, me iudice, majori jure saluberrimæ huic arti tribuitur, quam quo ab optimo medicinæ parente *Hippocrate* divina appellatur. Et recte quidem: quia sapientissimus universi conditor non modo in triplici naturæ regno, ad valetudinem tuendam, omnisque generis morbos profligandos, remedia recondidit aptissima, sed & ipsam corporis humani naturam tam sapienti construxit ratione, ut determinato quodam motuum ordine, se à tetra corruptionis labe & imminente interitus periculo

periculo vindicare possit quam optime. Quin imo ipse Deus in sacris literis se medicum profiteatur, & Christus benignissimus generis humani servator, quamdiu inter homines egit, nullam magis artem, quam medicam exercuit, ut ideo tum animæ, tum corporis medicus exstiterit præsentissimus. Et profecto, si benefaciendo, ut constans fuit sapientum sententia, homo ad Dei naturam proxime accedit, ego certe, an ex ulla doctrina, si cœlestem exceperis, majora in genus humanum beneficia, quam ex medendi scientia possint redundare, non perspicio. Quid enim præstantius, quid optabilius, quam corpus humanum, sublime illud immortalis spiritus domicilium, diu sanum servare & integrum, & non modo dolores corporique pariter ac animo infensas ægritudines avertere, sed mortem quoque diutissime arcere? Sat graves igitur rationes habuerunt veteres, quibus inducti, medicinæ inventores in Deorum numerum retulerunt; & quare primi & præstantissimi heroes, qui populis præfuerunt, inque gravissimis bellorum tempestatibus fortitudinis documenta dederunt, ut Chiron Centaurus, Palamedes, Achilles, Machaon & Podalirius vel docenda arte, vel discenda & exercenda eadem occupati ab illis describuntur, qui plurimum illis adjungere laudis & honoris voluerunt.

At vero, quo nobilior, quo excellentior hæc est scientia, eo magis cum *Hippocrate* dolendum est, *propter ignorantiam eorum, qui eam exercent, & propter eos, qui temere de medicis judicant, rem esse vilissimam, omniumque opprobrio expositam*; siquidem in nulla fere professione, tanta artificum ignorantia & multitudo conspicitur, quam in medica, dum quisque fere, vel ex infima etiam plebe, se medicum profitetur, & medicamentum adversus certum morbum jactitat; quare scite *Plinius lib. 1. cap. 29.* ait: *in hac arte sola evenit, ut cuicumque medicum se profitemi statim credatur, cum tamen periculum sit in nullo mendacio majus.* Verum enim vero, ut ut ignarum vulgus medici nomine indignum prorsus æstimandum sit; datur tamen, etiam inter eos, qui medicinæ addiscendæ

addiscendæ & faciendæ ex instituto quasi se manciparunt, ingens admodum differentia, dum auctore gravissimo *Hippocrate loc. cit. multi fama & nomine medici, re autem vera & opere pauci dantur; & lib. de veter. medic. ait: sunt ex iis, qui medicinæ operam dant, alii leves, alii multo præstantes; ut enim aliarum artium opifices plurimum inter se differunt, sic etiam in medica evenit arte.* Atque hoc ipsum in omnis generis disciplinis certo observari, satis in propatulo est. Neque enim omnes, qui cœlestem doctrinam profitentur, rerum divinarum cognitione earundemque tradendarum ac tuendarum dexteritate ita æquales sunt, ut ut venerandum nomen theologorum æquo jure mereantur: nec omnes, qui causas in foro agunt, statim jure consultorum nomen merentur; nec denique, qui agros vel turres metiri, aut ædificium exstruere didicerunt, mathematici habendi sunt: sed longe utique plura & majora requiruntur, quæ efficiant, ut tam pulchris tamque honorificis appellationibus, quibus exornari plerique gestiunt, peritorum judicio digni existant. Quæ vero cum ita sint, & in medicina, perinde ac in cæteris disciplinis, non omnes, qui per vicos obambulando sese fatigant & morborum curationes suscipiunt, veris ac peritis accenseri medicis debeant; operæ omnino pretium fore arbitror, paulo accuratius diducere, quænam ad nomen hoc cum laude obtinendum desiderentur; unde pronum intellectu erit, perpaucos, etiam nostræ ætatis esse medicos, qui jure sibi ac merito hoc nomen possint vindicare.

Primum vero præstantis & periti in arte medica viri criterium, ex ipsa medicinæ definitione, quam *Galenus lib. de præcognit.* prodidit, ubi eam salubrium & insalubrium scientiam denominavit, desumemus; siquidem & præfixus medicinæ scopus & medici officium in eo unice consistit, ut, remotis vanarum opinionum & præjudiciorum commentis, ex fundata, solida & sufficiente ratione demonstrare ac scienter adferere possit, cur & quare hoc vel illud alimentum aut medicamentum ad valetudinem conservandam morbosque sanandos, salutare, vel minus tale sit

fit dicendum: Ex quo consequitur, solidam omnium earum rerum cognitionem, quæ tum ad rationalem & demonstrativam explicationem, tum ad æquum rectumque judicium, de propria ægrotantis natura, morbi causa & de convenienti remediorum applicatione formandum spectant, à medico desiderari. Nam si ulla in disciplina, acriori, exquisito & quasi ad exactam lancem revocato judicio, (quod tamen non adeo facile, sed ipsius *Hippocratis* effato difficillimum esse solet,) opus est, certe illud ad artem medicam requiri arbitror. Quicumque enim ægrotantibus vel salutaria vult proponere, vel noxia dissuadere, is non modo propriam ipsius ægrotantis naturam corporisque constitutionem, morbi originem, genium & causas, symptomatumque rationes, sed & innumerabilium aliarum rerum & inprimis naturalium, atque remediorum tam à priori, quam à posteriori, vires ac effectus cognitos perspectosque habere debet accuratissime. Quo quis enim meliori rerum naturalium cognitione, quo maturiori judicio, tam ob longiorem usum, quam ob rerum salubrium & insalubrium exquisitius perspectam naturam medicus est instructus, eo certe magis aliis est præferendus. Magnifica certe & omnino præclara laus est, qua *Thuanus*, historicorum ille princeps, Hollerium, excellentem quondam medicum & professorem Parisiensem commendat, quando commemorat, quod ipse assidua meditatione acerrimum judicium ad medendum attulerit, ut deploratos morbos, & ob festinationem ab aliis medicis per vias vaga cursitatione mulos fatigantibus, minus cognitos, summa felicitate curaverit. Longe vero aliter imperiti medicorum agunt & sentiunt, qui in sola experientia medendi artem repositam existimantes, ex hac unice, quid proficuum corpori, vel noxium sit, cognosci posse arbitrantur; quum tamen & res ipsa doceat, & ipse antiquissimus artis parens confirmet experientiam in rebus medicis admodum esse fallacem. Equidem experientiam in nostra arte tum haberi putamus, quando in morbo ad datum aliquod remedium, non semel, sed aliquoties faustum vel

vel adversum observavimus effectum, quod quidem cum in sensus incurrat, non fallit: sed in eo fallaciam committi deprehendimus, quod nimis præcipitanter talem effectum ipsi medicamento, ceu veræ & unicæ causæ adscribere non dubitamus, cum plures sæpe aliæ ad talem effectum producendum concurrentes causæ, quas adsequi vel non possumus, vel non studemus, simul debeant considerari. Atque ex hoc falso principio, uti innumeri fere in rem medicam & artis exercitium, errores irrepserunt: ita etiam hoc malum maxime deducendum esse arbitror, quod omnis fere generis homines, ut supra jam ostendimus, ad consilia danda artemque exercendam, tam prompti sint atque faciles. Nam medicina empirica tam magnum lateque diffusum, & epidemium quasi malum est, ut vix ullus à summis ad minimos usque ob eo sit immunis, sed quisque ad curandum paratus expertum remedium deprædicet; id vero cum maximo sæpius damno, ex quo eluctari, vel in clariori hujus seculi luce difficilimum est.

Et quoniam medicorum plurimi hanc sibi viam eligunt, nudæque experientiæ inhærendo, morborum curationes moliuntur, fit omnino, ut ne probabilem quidem, multo minus adequatam & perspicuam rationem, quare hæc vel illa suaserint vel dissuaserint, possint afferre, quin imo sponte exinde sequitur, ut tantæ inter medentes dissensiones & dissidia circa remediorum efficaciam etiam nunc vigeant, adeo, ut quod unus in certo morbo probat atque extollit, alter penitus improbet atque rejiciat.

Quot enim nostro tempore sunt de venæ sectionis in intermittentibus, inque exanthematicis febribus; de corticis chinæ & cascarillæ ad rebelles intermittentes febres profligandas; de medicamentorum martialium usu in cachexia & malo hypochondriaco; de purgantibus acrioribus in hydrope; de camphoræ usu interno in malignis & deliriis; de lactis usu in phthisi & doloribus podagricis; de mannatis laxantibus circa tempus suppuracionis variolosæ, quot, inquam, de horum utilitate & noxa plane diffidentes

diffidentes ac prorsus contrariæ medentum opiniones jactantur, cum tamen omnes et singuli, quo suam sententiam defendant, ad experientiam seu inconcussam veritatis medicæ fundamentum, confugiant. Consultum itaque fore ducimus, ut non modo in veras tantarum dissensionum causas paulo accuratius inquiremus, verum etiam, quomodo ex hoc labyrintho emergere possimus, solícite circumspeciamus.

Primum itaque sciendum est, perpaucos esse medicorum, qui de remediorum viribus & operandi modo recte judicandi fundamentum norunt. Plurimi sunt in hac sententia, activis rebus, ipsisque medicamentis & alimentis certas, perpetuas & absolutas quasdam juvandi vel nocendi inesse vires, cum tamen eorum operationes & effectus, re paulo altius perspecta, certis tantum relationibus & conditionibus nitantur, ideoque limitatæ sint, adeo, ut pro corporum & naturarum differentia, nec non causarum morbificarum diversitate, neque minus pro diverso, quo adhibentur tempore, mensura, ordine & modo, multum inter se varient ac discrepent. Quadrat huc notissima illa philosophorum regula: corpora non agere secundum spheram activitatis, sed secundum modum receptivitatis.

Ut veritas hujus dicti in re medica paulo clarius innotescat, diversum alimentorum & medicamentorum effectum, pro diversitate rerum & naturarum paulo curatius considerabimus. Quid quæso frequentius est, quam ut cibi ad sustentandum optimi, agrotantibus summo sint detrimento? Aqua pura frigida exæstuantibus fere optima, & analeptica est medicina; cum corpori ex nimio labore sudanti paulo largius ingurgitata pro veneno sit. Infusum fabarum coffee senibus insignem vigorem, & corpori, & animo scænat; juvenibus vero, præsertim foeminis, quorum systema nervorum admodum mobile, non adeo amicum, ut molestum interdum artubus tremorem inducat. Ex medicamentorum classe magnesia alba, ubi prima regio acidis scatet succis, egregie alvum movet, in aliis, ubi primæ viæ obsessæ sunt viscido humore, non nisi ventris tormina

mina provocat. Mercurius dulcis est præstans in infantibus adversus vermes remedium; sed ubi primarum viarum regio biliōsis, acribus recrementitiis fuccis scatet, deleteriam sæpe induit naturam. Suaveolentia, ut ambra & moschus in infantibus sæpius adversus convulsivos & epilepticos motus summo cum fructu adhibentur, cum in fœminis hysteris & animi deliquia, & motus spasticos potius augeant. Medicamenta, quæ nitrum vel opium correctum ingreditur, in illis, qui doloribus & spasmis urgentur, insigniter sudorem & exanthemata expellunt, cum in corporibus phlegmaticis & imbecillioribus, retinendo transpirationem cum exanthematibus, summam perniciem inferant. Vidimus matura venæ sectione juvenes sanguineos ad phthisin valde dispositos, ab ea prorsus immunes redditos, cum alii, phlegmatici temperamenti, ex repetita venæ sectione in hæmoptysin & phthisin incidere. Spiritus cornu cervi & salis ammoniaci urinosus sanguinis massam omnium consensu nimium commovent; nihilo minus sæpius vidi in hæmoptysi, in narium quoque & uteri hæmorrhagia optimo cum successu fuisse hæc medicamenta exhibita. Compertissimum porro est, à duobus granis resinæ jalappæ solutis vel in pilulam reductis, in quibusdam vel decem posse moveri sedes, cum in aliis vix decem grana eundem effectum producant. In nonnullis mercurius parva dosi pedum malleolis inunctus brevi tempore mover salivationem, cum in aliis & majori dosi id fiat difficilime; idem purgans pluribus unius ejusdemque ætatis oblatum, mirum inter se differentes exserit operationes. Atque hoc ipsum simili ratione de reliquis & magnæ activitatis remediis, quæ vulgo heroica dicuntur, tenendum esse arbitramur; quare recte dictum est ab Hippocrate in Lib. de prisca medicin. neminem ad medicinam addiscendam animum applicaturum esse, si eadem, vitæ & victus ratio, & sanis & ægris accommodata esset; vel etiam, si idem semper effectus data remedia sequeretur, quod tamen nullo unquam tempore expectare licebit; nam alimenta non minus ac medicamenta tam ad juvandum, quam ad nocendum pro

se & sua natura prompta atque parata sunt; sed tum demum proficiunt, quando prudenter, circumspecte, & cum recta ac fundata ratione fuerunt usitata, alias plus nocent quam profunt.

Jam vero non immerito movetur quæstio: in quonam rectus vel perversus eorum usus consistat, & quomodo hic evitari debeat? Qua de re, ubi antiquissimos & summos in arte nostra viros consulimus, invenimus inprimis *Hippocratem*, *Galenum*, *Celsum* unanimi consensu affirmasse: in medicina cum ægrotantium emolumento facienda, non solum ad morbum & ejus symptomata esse respiciendum, sed potissimum requiri, ut ad propriam cuique corpori naturam sive idiosyncrasiam, robur quoque virium, prægressos morbos, dispositionem ad morbum à parentibus, insuper ad ætatem, habitum corporis, diætam & vitæ genus, consuetudinem, clima, anni tempora, imo ad ipsius morbi tempus & progressum animum advertamus, quia pro horum diversitate, medendi methodus & remediorum operationes multum admodum differunt. Ut rem in pauca contrahamus: medicus in curatione morborum & præscribendis remediis, ad completam, si haberi potest, morbi, & ægrotantis historiam ante omnia debet advertere, quam si ex sana theoria physico-medica quoad omnes circumstantias, & præcipue quoad causam morbi & symptomatum recte cognoscendam, resolvere satagit, facile perspiciet, non certa & specifica quædam ad morbum sanandum proflare medicamenta, sed plura sæpius, quæ alios juvant, aliis eodem morbo laborantibus nocere. Atque hanc ob rationem clarissime apparet, non meliorem ad medicorum discordiam & dissensiones, quas inter se alunt maxime de diversis in hoc vel illo morbo medicamentorum effectibus, componendas viam dari, ac si semper, ubi faustus vel infaustus in morbis effectus ab iis observatus fuerit, is ad circumstantias in historiis morborum contentas referatur. Verum vulgus medicorum hæc omnia parum curat, sed audito tantum morbi titulo, & recensitis quibusdam symptomatibus, protinus ad præscribenda remedia properat, quæ

quæ ipsi vel per experientiam in simili morbo visa vel audita fuerunt salutaria, vel mox etiam promptus & paratus est ad rejicienda ea, quæ ex perverso quodam prejudicio ipsi vel audita, vel visa fuerint noxia.

Deinceps præstans & peritus medicus ex vera morbi historia & rebus antecedentibus, primam morbi originem & fontem, à quo symptomata ceu effectus profluunt, curate eruere studet, medendique intentionem ad causam, maxime proximam removendam dirigit. Verum, qui sine ratione artem exercent, symptomatum magis quam causæ rationem habent, & ad illa abigenda omne conferunt studium, & varia atque minus accommodata exhibent. Est vero præcipuus sagacis & rationalis medici character, non multis variisque, sed paucis, appropriatis & efficacibus ad morbum profligandum, uti remediis. Etenim causæ morborum tam proximæ, quam mediatæ non tam multiplices & diffusæ, sed simplices & paucæ sunt, licet ratione locorum valde dissidentes effectus producant, ad quas abigendas non tanta remediorum copia & varietate opus esse deprehendimus, modo recto ordine, tempore & modo adhibeantur. Longe vero aliter procedit minus rationalis in morborum curatione, utpote qui, si exhibitum medicamentum non statim desideratum exhibet effectum, hoc facile mutat & aliud ordinat; quod si iterum expectationi minus respondeat, rursus aliud substituit. Qua perversa medicamentorum varietate & multitudine tantum abest, ut vim morbi debellet, ut potius ægrotum obruendo, morbum pejorem & contumaciorem sæpissime reddat. Quæ cum ita sint, antiquissimi artis nostræ magistri sat graves habuerunt causas, quare crebriorem remediorum mutationem tantopere prohibuerint, eamque tantum non semper insecurem & salutem ægrotantium valde adversam existimaverint. Ea quippe cujusvis medicamenti indoles atque facultas est, ut corpori inferat mutationem, quæ si non apta, sed aliena, nec abigendæ morbi causæ accommodata est, longe majores sæpe concitat turbas, salutare

naturæ motus pervertendo. Scite itaque magnus ille Anglorum philosophus *Verulamius Lib. I. de augment. scient. remediorum copiam & varietatem ignorantie filiam appellavit*; & medicos ad præscribenda & mutanda remedia tam faciles justo zelo his verbis reprehendit: *etsi ex opera medicorum quotidiana, quam invivendo, assidendo, præscribendo ægrotis præstant, putaret quispiam, haud segniter illos curationem persequi, atque in eadem certa quasi via insistere; tamen, si quis ea, quæ præscribere & administrare solent medici, accuratius introspiciat, inveniet pleraque vacillationis & inconstantie plena, & quæ ex tempore excogitantur, ac in mentem illis veniunt, absque certo aliquo præviso curationis termino.*

Ego sæpius à Principibus etiam viris quæsitus, quomodo peritus & præstans medicus, cui fidere tuto possimus, ab imperito discerni possit, responsum dedi, vitandum eum esse, qui, antequam veram morbi indolem & causam, ægrotique naturam paulo penitius cognoverit, mox ad præscribenda & sæpius mutanda medicamenta paratus sit; commendandum vero eum esse, qui, priusquam se accingat ad ordinandum remedium, permultis quæstionibus habitum corporis & animi, robur naturæ, digestionis & excretionis negotium, morbi genium, originem & causas remotas ex diæta, vitæ genere & aliis accuratissime scrutatur, & prægressa seria meditatione, perpauca cum debito vitæ regimine, sed diutius continuanda remedia præscribere consuevit; utpote semper suspecta esse debet nimia medicamentorum mutatio, quam etiam valde improbarunt veteres, id quod *Celsus, l. 3. c. 1.* prodidit his verbis: *oportet itaque, ubi aliquid non respondet, non tanti putare authorem, quanti ægrum, & experiri aliud atque aliud. Sic tamen, ut in acutis morbis cito mutetur, quod nihil prodest: in longis, quos tempus, ut facit, sic etiam solvit, non statim condemnetur, si quid non statim profuit, minus vero removeatur, si quid paulum saltem juvat; quia profectus tempore expletur.* Nam si ulla in re & arte ad exoptatum consequendum scopum, temporis expectatione atque beneficio opus est:

est : certe in operibus artis nostræ valet ; nam ad certum effectum præstandum, sive ad infensum illud, quod motibus vitalibus obest è corpore removendum, certa proportionem, mensura & numero motuum, qui tempore continetur, opus est. Spectat huc Juvenalis dictum : Cunctator debet esse, qui de salute judicat.

Deinceps prudens medicus in recto administrandi remedia usu, maxime omnium naturam corporis debilem & imbecillam à valida & robusta probe distinguere debet ; utpote illa & omnibus morbis & gravioribus symptomatibus obnoxia est, & quam facile à causis atque rebus minus amicis offenditur, imo difficulter sanescit, cum naturæ corpora robustæ morbum, validaque ad nocendum medicamenta facilius ferre, nec non superare possint. Medici itaque periti est, non modo naturas robustas à debilibus, sed etiam medicamenta valida, fortiora à debilibus & lenioribus probe discernere ; nam divus senex in *Lib. de homin. §. 54.* perite prodidit, *medicamenta à natura fortiora, quibus vis statum corporis transmutandi inest, nec in debilibus morbis, nec debilibus naturis dare oportere* ; omnesque saniorum medicorum scholæ quotidie adhuc utilissimo hoc monito personant ; sed vulgares practici saluberrimum hoc monitum non attendentes, nec morbi vehementiam, nec vires agrotantis imbecilles, nec medicamenti fortiorem effectum considerant, sed ad contumacem & chronicum occurrentem morbum ut eradicetur, vi quadam & vectibus quasi opus esse existimant, & hinc fortioribus ex purgantium, salivantium, emeticorum, sudoriferorum & diureticorum classe utendum esse, perverse judicant. Sed dici vix potest, quantum damni malo chronico laborantes inde experiantur. Ego sæpius non sine dolore, à medicis etiam in dignitate constitutis, exitiales à medicamentis, fortioribus & sæpius repetitis, imbecillimis administratis, errores commissos animadverti, ut splendidæ etiam personæ, quæ securioribus poterant servari, perierint. Ego sanctè affirmare possum, me, cum ultra dimidium seculi innumerabilibus agrotantibus profuerim, nunquam non ab omnibus vehementioribus ex evacuan-

tium,

tium, sedantium & alterantium classe, sedulo & sollicitè tam in morbis acutis, quam chronicis abstinuisse, sive naturæ robustæ, sive imbecilliores fuerint, sed lenioribus, securioribus usu longo exploratis, cum patientia, & expectatione temporis, curationes, benedicente Deo, absolvisse felicissime. Hac enim secura & leniori methodo, innumeros affectione hypochondriaca, melancholica, maniaca, cachectica, scorbutica, hydropica, asthmatica, & intermittentium contumacia laborantes, me integerrime sanasse certe profiteor.

Accedimus jam ad alia criteria, quibus peritus ab imperito medico possit distingui: hic quippe firmiter sibi persuasum habet, non modo in quovis morbo, certa dari specifica & salutaria medicamenta, quæ ceu arcana summe extollit, verum etiam medicinas exstare universales, per chymicam artem, ex auro maxime paratas, quarum mirabiles in singulis morbis effectus de prædicando, magnam apud ignarum vulgum famam magnumque lucrum aucupatur. At vero eruditus & candidus medicus phantasmata hæc & ludibria, quæ ex male sana theoria physico-medica proveniunt, ridet, optime gnarus, morborum causas & tempora, ægrotantiumque naturas, multum admodum variare; ideoque nec ullum esse medicamentum, quod his omnibus possit satisfacere, multo minus id, quod aurum ingreditur. Siquidem abunde satis ex chymicis constat, nullum omnino in universa rerum natura existere corpus, quod ad medicum usum ipso auro minus sit idoneum; dum à nullo menstruo liquore, nisi corrosivo, quem ex nitro & sale communi præparare solemus, arctissima ejus compages, à qua gravitas, qua nulla major est, dependet, dissolvitur; & falsissimum est, per insipida, ut falso perhibent, menstrua, intimam hujus metalli solutionem posse obtineri, quæ tamen necessaria sit, quando in corpore humano effectum debet præstare.

Neque minus inter requisita præstantis atque vere rationalis medici, id omnium maxime debet referri, ut de rebus medicis, per experientiam nondum satis cognitis, rectum ferre judicium pos-

possit. Occurrit sæpius medenti in artis exercitio, ad consilium, dandum, casus plane singularis, & propter varia & mirabilia symptomata nunquam ante annotatus, ubi diligenti circumspeditione, meditatione & acri judicio opus est, ut non modo morbi atque symptomatum rationem, sed aptam quoque & tollendis causis accommodatam inveniatur methodum. Neque deinceps novum, sed frequentur obvium est, ob peculiarem & extra naturæ ordinem quasi contingentem tempestatum & temporum anniconstitutionem nova morborum, maximeque febrium grassantium, prodire schemata, quorum commoda sanandi ratio per experientiam nondum satis constat, sed sollicitam medici de ea invenianda curam omnino postulant. Neque hic labor medicum rerum medicarum vere peritum, adeo multum fatigat; siquidem hic non minus theoria physico-medica, quam necessario observationum clinicarum apparatu instructus, attenta circumstantiarum ac causarum, tam antecedentium quam consequentium consideratione, facile potest invenire, quænam medendi via sit ineunda; & num per venæ sectionem, per laxantia, & per acida ac nitrosa potius, quam per volatilia & spirituosâ institui debeat curatio. Quare perite ab Hippocrate inter præstantis medici notas, hanc præcipue in ejus lib. de prisca medicina relata legimus, ut aliquid possit invenire, si quando novus, & antea non observatus morbus occurreret.

Notum quoque porro est, sub diverso climate, v. g. in regionibus ad septentrionem vel meridiem vergentibus, certa dari morborum genera, à diversi cœli, aëris, victus & vivendi ratione derivanda, quæ pro diversitate sua differentem quoque postulant sanationem, dum, optime notante Celso Lib. I. p. 8. aliud opus est Romæ, aliud in Egypto, aliud in Gallia. Quandocunque igitur medicus rationalis, ut sæpius evenit, locum mutare, & ex Dania & Suecia in Italiam, vel ex hac & aliis calidioribus regionibus septentrionem versus debet concedere: facile auguratur, ipsa medicamenta sibi esse permutanda, longeque aliam curan-

di methodum excogitandam, dum fortiora & potentius indolis remedia, quorum usum septentrionales, seu robustioris naturæ incolæ sine noxa commodissime ferunt, calidiorum regionum gentibus, quæ sensibilibus sunt naturæ, nunquam fere non gravissimo solent esse detrimento. Accedit adhuc, quod pro temperamentorum varietate, & pro diversa humorum in diversis gentibus conditione, medicamentorum quoque operationes mirum in modum differant. Ita Belgis, quorum corpora rudiores habent fibras, minus elasticas, & difficulter mobilibus scatent fucis, salia volatilia, spirituosæ & infusæ calidæ optime conferunt, quæ Italis contra, quorum humores fluxiliores & mobiliores, ac fibræ magis tensæ & elasticæ sunt, graviter ut plurimum nocent; sed his anodyna, lenientia, nitrosa conducunt. Id quoque circumspectum medicum probe admonet, ut in perlegendis medicorum monumentis diligenter attendat, in quam regione vixerit, cujus scripta legenda & imitanda sibi sumit, ne forte Belgici auctoris præscriptas formulas, in ista regione optime proficiant, sine discrimine, ægrotantibus in calidioribus locis commendare audeat.

Magnum adhuc est discrimen inter medicum principis physico mechanicis probe instructum, & inter eum, qui in utilissimis hisce doctrinis rudis & quasi hospes est. Ille enim cujusvis simplicis ex triplici naturæ regno petiti, v. gr. aquarum, maximeque fontium tam calidorum quam frigidorum elementa, principia & vires, licet usu antea nunquam exploraverit, ex odore, sapore & analysi chymica potest cognoscere; & quales in hoc illove morbo, hoc vel alio tempore, & in hac illave corporis constitutione effectus exserere possit, prævidere. Quod ut clarius adhuc pateat, exemplum adducere placet. Satis, ut arbitror, per experientiam notum est, corticem cascarillæ in nimis alvi fluxibus, tam serosis, quam sanguineis, efficacissimam esse medicinam: quem effectum & operandi modum rationalis medicus, etiam si nihil unquam de eo audiverit, ex penitiori,

nitiori, & secundum artis leges suscepta hujus medicaminis exploratione, facile poterit cognoscere. Etenim, quum hic cortex gratum de se spargat odorem, & principium contineat amarum, terreum ac resinofum, optime exinde anodynâ, roborantem & acres humores temperantem colligit virtutem.

Ulterius sagax & peritus medicus in persanandis, maxime acutis passionibus, non solum ad medicamenta eorumque agendi efficaciam, sed ad beneficium quoque & ministerium ipsius naturæ, quæ ab antiquissimis optima morborum medicatrix dicitur, respicit, eo, quod hæc ipsa sola sapius, vel levi tantum arte, aut commoda diætâ adjuta, in plebejis, rusticis & iis, qui medico & medicamentis destituti sunt, populis, ægritudines valde periculosas, ut pestem, exanthematicas, variolosas, morbillosas & inflammatorias febres depellit quam optime.

Perpauci vero ex medicorum numero sunt, qui hanc salutarem artificiosissimæ corporis animalis fabricæ, sive naturæ à Deo infitam therapiam agnoscunt recteque intelligunt, cujus tamen opo non modo ipsum corpus animale, in se & sua natura perpetuo corruptioni obnoxium, per omnem vitam à tetra putredine integrum conservatur, verum etiam quod sanitati & vitæ adversum est, per varii generis emunctoria expellitur, amicum vero & utile intus retinetur. Rectissime hinc prudens medicus in morbis, maximeque acutis sanandis, excretionum motuumque præternaturalium indolem, vim & efficaciam, & tempora quibus, &c., probe scrutatur, & num ad salutis vitæque tutelam ac sanitatis restitutionem, an potius ad corporis destructionem & interitum tendant, probe examinat, eosque si deficient, vel excedunt, commoda medicina moderari inque ordinem redigere studet, præsertim quum in hoc naturæ ministerio recte gubernando, artis nostræ usus & potentia quam maxime consistat. Quum vero naturæ motus ordine & tempore sapius recto fiant, & per convenientia loca materia corpori insensæ expellatur; ca-

Cunctis autem vitæ & salutis

vet

vet omnino prudens medicus, ne forte salutarem naturæ ordinem inepta & vehementi medicina perturbet.

Minime vero id attendunt imperiti medici, qui naturæ legum in medendo nescii, medicamento vel fortiori, vel leniori singulis fere horis repetito, sapientiusque incongruo hunc laudatissimum naturæ ordinem pessimo ritu intercipiunt, & damnum inferunt præsentissimum.

Verum enim vero surrexerunt hac tempestate celeberrimi nominis viri, qui huic naturæ beneficio nimium pretium tribuerunt, adeo, ut fere rationalis medicina non parum inde decrementi accipiat. Statuunt videlicet, per naturam intelligi debere animam, quæ rationis particeps est, & quæ summa sapientia atque arte ipsum corpus formavit, & hinc non dubitandum esse, quin eadem sapientia illud gubernet & conservet, motus videlicet ita administrando & dirigendo, ut in statu tam sano, quam præternaturali, quod noxium est, & interitum minatur, per convenientia loca expellatur, indeque concludunt, ad artem exercendam non subtili theoria, vel ratione ex principis physico-mechanicis petita, ad explicandas res medicas, opus esse; utpote quæ in consideratione rerum inanimatarum magis, quam in corporibus, quæ sensu & cognitione interna prædita sunt, locum sibi vindicent; sed sufficere, ut medicus tantummodo naturam, per medicamenta pauca & selecta, quæ alterandis vitiosis humoribus, & iis per congrua loca blande evacuandis servant, adjuvet. Licet vero hæc simplex & facilis medendi methodus in persanandis passionibus levioribus & quæ facile transcut, & ubi satis virium est, non improbanda sit. minime tamen eam solam tam in acutis quam chronicis avertendis ac vincendis morbis sufficere arbitramur, cum natura & hæc methodus benigna in persanandis contumacibus passionibus, ut sunt lues venerea, gonorrhœa, affectio hypochondriaca, melancholica, maniaca, cachectica, scorbutica, hydropica, phthisica, asthmatica & diuturnæ intermittentes & anomalæ febres, atque epileptici,

epileptici, spasmodici motus, parum valeat: & opus hic sit potentioribus, & multo pluribus remediorum generibus, & magno in applicandis remediis iudicio, quod plura requirit subsidia.

Verum, ut aperte de hac nova theoria medica nostram interponamus sententiam, asserimus, artis medicæ objectum neutquam esse corpus, à sapiente principio formandum, sed quod jam sapiente & divina semini insita virtute formatum est; cuius motus tantum medicus sua sapientia, per convenientem rerum necessariorum administrationem regere debet; siquidem motus vitales, qui pare mechanici sunt, in formato corpore neutquam amplius à sapiente interno principio fiunt & sustentantur, neque ad salutarem finem in morbis diriguntur; sed à causis mere externis, evidentibus, necessariis, puta elementis & alimentis, in dicamentis aliisque remediorum generibus dependent reguntur & conservantur: Siquidem deformes post vulnera externarum partium relictæ cicatrices abunde docent, nihil adhuc à natura in corpore sapienter formari. Deinceps notandum est, veteres per vocabulum naturæ, vel vires corporis motrices, vel solidarum partium structuram, quæ pro diversa ætate, sexu, vitæ genere, & dispositione nativæ ac hæreditaria varia est & mutabilis, tantummodo indigitasse, ideoque has res naturales dixisse. Equidem non negandum est, magnam vim phantasiæ esse vitales motus non quidem efficiendi, sed duntaxat turbandi & pervertendi, ut videmus in animi affectibus & morbis, qui exinde fiunt; sed hos prave effectus, ut in ordinem redigat, nec phantasia, nec anima rationalis quicquam valet, sed prudens medicus ac commoda medicina id præstare debet. Neque unquam veteribus in mentem incidisse reor, ut in animantibus ens cognitione interna præditum, omnis generis motus certum in finem efficiens, constituerint. Hippocrates pluribus in locis id disertis verbis negat, qui lib. 1. de diætâ §. 6. de naturis hominum inquit, *res faciunt, non sciunt; quæ vero jaciunt, scire sibi videntur; & quæ quidem vident, non cognoscunt: attamen omnia ipsis sunt per*

divinam necessitatem. Et lib. de morb. vulgar. Sect. VII. §. 6. ait, *natura ipsa sibi per se, non ex consilio, motiones ad actiones subeundas invenit à nullo edocta, citraque disciplinam ea quæ conveniunt, efficit.* Helmontius, qui alias multum immaterialibus animæ ideis favet, ab hac sententia plane etiam est alienus; utpote in Lib. de mort. introitu in natur. human. lectu dignissimo §. 10. negat, corpus humanum, quale nunc est lapsum, à mente ad certum finem agente, immediate regi, quemadmodum fieri v. demus in his quæ hominum artificio instruuntur & perficiuntur; & ridet hoc in passu ipsam Aristotelem ceu naturæ plane ignarum, quod res naturales cum artificialibus confuderit, dum in his quidem causa finalis locum habeat, & supponatur artifex, qui media dirigat; in illis vero, seu rebus naturalibus locum non inveniat; unde, quicquid in natura sit vel generatur, seminum necessitate fieri, recte arbitratur, adeo, ut semina sint rerum principia & causæ naturales, ac ob fines, non quidem sibi, sed soli Deo cognitæ agant. *Aræus* hinc recte naturam artem Dei appellare videtur. Equidem natura non est unum quid, five una causa, qua animales functiones reguntur; sed vox est, quæ plures complectitur causas, & non modo organicam solidorum structuram, & peculiarem fluidorum crasin, sed potissimum mutuum atque alternum solidorum ac fluidorum motum systalticum & diastalticum, nec non progressivum, intestinum, secretorium & excretorium, item undulatorium & tonicum denotat; quo salvo, omnes functiones tam vitales & animales, quam naturales recte se habent.

Et quemadmodum in macrocosmo, animantium & vegetabilium ex seminibus evolutio, nutritio, fecundatio, maturatio, perfectio & vita per motum atque causas evidentes mere mechanico-physicas, & per elementa, & potissimum per aëreo-aethereum fluidum solis calore, quem veteres ignem dixerunt, agitarum producit: ita etiam in microcosmo id simili modo evenire, certissime colligitur; cum quotidie observemus, quantam mutationem in omnibus corporis humani functionibus vitæ ge-

nus, habitus corporis, diætæ, aëris, temporum anni, tempestatum, locorum differentia efficiant, & quomodo etiam ab hisce rebus animi operationes, mores, inclinationes & ex parte actus rationis variant. Sed non hujus est loci & instituti, diutius hisce immorari; id tantum dico; hanc philosophandi rationem nihil plane ad disciplinam medicam pertinere, ut de ea filere consultius ducamus. Nam omnem rationis in rebus medicis explicandis, & causis morborum investigandis, in quibus tamen omne medicationis momentum consistit, usum adimit, atque etiam rerum non naturalium & medicamentorum virtutem & operationem in corpus humanum dubiam nec non incertam reddit: namque illa non ex arbitrio animæ operantur, sed inviolabili necessitate, si requisitis conditionibus applicantur, certum ac determinatum effectum edunt. Id unicum adhuc in eorum gratiam, qui medicinam principiis physico-mechanicis superstructam quasi infamare omni conatu student, ad bene expendendum addere volo: ponamus, naturam sive animam rationalem, vitalium etiam & naturalium functionum principium, & causam esse, eas in certum finem dirigendo: sed tamen eam ipsam nihil prorsus sine mechanismo, id est, sine certa solidorum structura & fluidorum dispositione efficere posse, certissimum est. Nam hæc, si non conveniente temperie, proportionem & ordine sunt constituta, omnia sunt præter naturam, & versa vice. Jam vero nihil evidentius est, quam quod medicus arte sua non in animam, sed in causas physico-mechanicas, quibus hæc tanquam instrumentis utitur, tantummodo operationem & effectum habeat.

Permulum quoque interest scire, ad boni medici doctrinam, studia & officium minime pertinere, ut subtiliori rerum obscurarum meditationi & cognitioni indulgeat, sed ea potissimum, quæ in sensus incurrunt, quæ usum habent, & de quibus evidens ratio constat & dari potest, sectetur. Uti enim multa in rerum natura sunt difficultatum mæandris involuta, quæ omnem cognitionem

nitionem & intellectus humani aciem exsuperant; ita etiam in
 philosophia rerum naturalium & medicarum id contingit: quæ
 secreta naturæ tutius est mirari, quam rimari velle. Ad hunc
 censum pertinent, unde vis in quovis semine multiplicativa oria-
 tur, & quomodo formatio partium in utero fiat; qua ratione co-
 gitatio & phantasia in corpus operetur, & rursus, quomodo san-
 guinis constitutio & motus, mentis usum alterare possit; item, in
 quonam stupenda vis miasmatis & contagii in peste aliisque
 morbis malignis consistat; qualis sit proportio inter naturæ &
 morbi vires; quomodo sensationes fiunt in nervosis partibus; an
 motus febriles & præternaturales propter causam naturæ infestam,
 bona intentione & sæpius mala inventionem excitantur? Quæ
 omnia possunt tuto à medico ignorari, qui sine his ad sanitatem
 hominem potest perducere. Sufficit, ut is per frequentem usum,
 attentamque experientiam & solidam demonstrationem & ra-
 tionem sciat discernere perniciofa à salutaribus, atque rationes
 physicas, licet non geometricas adferre. Accedit, quod hanc
 maxime ob causam nimis curiosa harum rerum imperferutabi-
 lium indagatio sit evitanda, quod videlicet non nisi materiam &
 occasionem pessimarum contentionum, litium & altercationum
 præbeat, quæ medicorum amicam harmoniam & concordiam,
 in consultationibus valde necessariam, dirimunt.

Ceterum ad sagacis & præstantis medici scientiam atque offi-
 cium quam maxime pertinet, ut valetudinem integram, & ab
 omni morborum insultu liberam idoneis remediis, ex fonte dia-
 tetico potissimum petitis, diutius præstet. Nam inter partes
 medicinæ diætetica primas omnium tenet, & olim etiam maxi-
 mi semper habita fuit, artisque certitudinem in avertendis mor-
 bis evidenter demonstrat; cum longe expeditius sit, corpus à
 morbis defendere, quam illud corruptum & vitiosum restituere.
 Per remedia vero diætetica ea intelligimus, quæ ex sinu rerum
 non naturalium, seu absolute ad vitam necessariorum, cum pri-
 mis desumpta sunt. Nam quemadmodum recto harum rerum
 usu,

usu, vita & sana, & longa, diu persistere potest: ita ex plane perverso & inordinato harum abusu, omnis generis vitia & mala in corpus incidere, certa & attenta observatione edocemur. Est itaque præcipua doctrinae & scientiæ medica pars, harum rerum, quibus omni momento ad vitam opus habemus, ex solidis physicis principiis, intimam cognitionem sibi comparare, ut quid mali ad morbos procreandos, & boni ad eos avertendos ac sanandos efficere queant, dilucide addiscant. Nam & elementorum, aëris potissimum, & alimentorum, præsertim ubi à temperie valde deficiunt & subito mutantur, maxima vis & potestas est in corpus humanum, ejus humores & motus immutandi, imo ipsum animum & rationem alterandi. Ideoque dantur morbi certis locis, regionibus & climatibus proprii, & pro diversa temporum anni, tempestatum constitutione, & extraordinaria ac subita mutatione, varii generis mala enascuntur. Non datur itaque certior & securior methodus & præservatoria, & curatoria, quam per ejusdem naturæ & generis auxilia, quia sunt naturæ magis amica, temperatiora, nec vehementia, sed per gradus & paulatim operantur. Inde etiam factum, ut nulla pars medicinæ, antiquissimis quoque temporibus, majori pretio, quam diætetica habita fuerit. Hippocratis monumenta, quæ posteritati reliquit, *Libri de victu acutor. de diæta, Libri epidemior. de natura aëris, aquar. & locor. de alimentis*, id luculenter declarant. Asclepiadis tota sanandi methodus in recta victus ratione reposita fuit. Si Cornel. Celsi librum quartum evolvimus, in quo fere de omnium vitiorum, quæ in interioribus corporis partibus sedem suam habent, curatione agit, hanc ipsam maxima ex parte mutatione cœli, locorum, vitæ generis, varietate ciborum atque potus, item abstinencia, variaque corporis exercitatione & motu, fricationibus, balneis, linimentis hanc virtutem præstitisse animadvertimus. Et inter omnes medicos, qui solidi quicquam & laude dignum memoria prodiderunt, quos imitari possumus, sunt maxime Itali, ut Sanctorius, Mercurialis, Montanus; & nostro ævo Ramazzinus,

nus, Baglivus, Lancisius, quia hanc principem artis nostræ partem, adjuti experimentis physico-mechanicis, quæ optime naturam corporum & motuum causas ac leges explicant, paulo subtilius, longeque optime excoluerunt. Sique veritatem non dissimulemus, utique non modo in avertendis, sed etiam sanandis, præcipue chronicis passionibus, per remedia & præcepta diætetica, si observentur, plus quam per pharmaceutica & secreta tantopere decantata effici posse, certissimum est. Præterea recte ac perite *Galenus* dixit: *nullum tam efficax remedium medicinam habere, quod auxilium offerre queat, si ei victus vel resistat, vel non adjuvet.* Neque hujus moniti deficit ratio; siquidem morborum origo à causis evidentibus, prava diæteta, & malo vitæ regimine, atque sex rerum nonnaturalium perverso usu, inprimisque ab imbecilli & sensibili natura, unice dependet; quibus causis permanentibus, omnis medicamenti vis infringitur. Præter hæc optime olim *Plutarchus* annotavit, *ob novam victus rationem, novos incrudescere morbos, & corporum naturam aliam atque aliam inde temperaturam fuscipere.* Purpura chronica, quod Germaniæ incolis, nostro jam tempore, tam familiare sit vitium, nulla mihi videtur alia causa, quam frequentissimus infusorum calidorum, præsertim potus coffeæ usus, quo viscosi & biliosi recrementitii humores acuantur, & ad superficiem corporis propelluntur. Dispositio quoque, quæ inclinat ad hæmorrhoides, nostro tempore longe frequentior quam olim est, apud eos potissimum, qui cibis penetrantis saporis per aromata peregrina comparati, & vinis calidioribus ex Gallia, Hungaria, & exteris regionibus petitis, delectantur; quibus sanguis circa lumbarem regionem ebulliens, & per pilulas quas aloë ingreditur, concitator redditus, ubi per venas sedis exitum non invenit, non modo stagnans cæcas hæmorrhoides parit, sed & ad interiora regurgitans, pathemata spasmodica sic dicta hypochondriaca excitat, qui morbus nostro tempore nimium solennis est. Ulterius sciendum est, sagacem hominem sibi debere esse medicum, observando ea, quæ ex cibo

&

& potu, aliisque rebus ipsi utilia atque salutaria, vel minus talia sint. Quare semper mihi perplacuit pulcherrimus locus, qui extat in *Xenophonte de dictis & factis Socratis* p. 513. Is monebat suos auditores, ut magnam haberent valetudinis curam, tum à peritis discendo, quæ commoda sint, tum etiam totam per vitam de se observando, quis potus, quis cibus, quisve labor conferat, quæ oblivio, mæror, furor, duritiesque animi nonnunquam à mala corporis habitudine oriuntur, & quibus corpora recte valent, nullum inde ad mentem redundat periculum. Et profecto tam mutua & amicabile mentis & corporis communio est atque societas, ut corpus sanum mentis sanitati etiam faveat; & contra sana mens ad corporis sanitatem servandam multum valeat. Spectat huc insignis locus ex *Hippocrate*, qui extat *lib. de flatibus* §. 20. nihil magis, inquit, ad prudentiam confert quam sanguis; hic ergo cum in constanti habitu persistit, consistit etiam prudentia; sanguine vero permutato, concidit simul & prudentia. Et *lib. 1. de dicta* §. 30. totus in eo est, ut demonstret, animæ sapientiam à recto victu dependere, & si læsa fuerit, restitui posse, illo emendato. Quam utilis vero & necessaria ad tuendam vitam & sanitatem diætetices sit scientia, nullibi rectius & clarius, quam in corporibus imbecillibus, apparet; quorum in numero sunt senes, & à natura debiles, à gravi morbo vix convalescentes, & qui ab immodica sanguinis, ex quacunque etiam causa, profusione, vel à nimis vigiliis, fame, aut diuturno mærore languentes redditi, vires amiserunt: iis vel levis in diætâ error nocet; si gravis fuerit, vel morbi antecedentis recidivam, vel alium pejorem morbum ingignit. Hos itaque ante omnia ordinate agere & leges diæteticas servare oportet: ne in vitia, præcipue tabem inferentia incidant, quod fit, si convalescentes à morbo, arbitrio suo vivant, & subito rursus inordinato vitæ genere utantur. Quamvis vero doctrina harum rerum sit longe optima & utilissima, mirandum tamen est, perpauco ex medicinæ studio deditis esse, qui hanc imprimis excolendam, sibi

persuadent; & sunt præcipue ii, qui non nisi medicamentis & arcanis adversus morbos pugnant, & qui hanc doctrinam imbibent, naturam corporis humani satis per se esse sapientem, ut si vitium quoddam in diæta accesserit, illud quod nimium sit, per convenientia emunctoria expellat, sique valde infensum fuerit, adversus id se armet, imo quandoque auctiori motu in febribus expellat; ut non tam curiosa victus observatione opus sit. Et ea propter etiam doctrina & institutio rerum physicarum, quæ per effectus & varia experimenta, tam chymica quam mechanica comparatur, nimis aperte ab his negligitur nec satis æstimatur, nec aliis, ut scitu necessaria commendatur. Ego vero omni tempore, quo arti nostræ docendo & exercendo vacavi, nihil prius, nihil posterius habui, quam ut hanc medicinæ partem, quæ nos ad rerum naturalium, elementorum & alimentorum penitiorem cognitionem atque peritum usum & applicationem perducit, iis omnibus, quibus sua aliorumque salus curæ cordique est, summopere commendarem; idque in meis de diæta, rerumque physicarum indagatione editis scriptis satis ostendi.

Restat jam, ut etiam de parte medicinæ omnium nobilissima & vetustissima chirurgica, quæ externarum partium vitiis recte medendi præcepta tradit, nostram sententiam dicamus; quod videlicet hæc ipsa medico scitu sit summe necessaria. Complures quidem in hac perversa versantur opinione, hanc artem, quæ manu sanat, & in sectionibus atque externis remediis applicandis versatur, directe ad medicinam non pertinere; at hi certe nesciunt, totum hominem, tam quoad externas, quam internas partes, medicinæ esse objectum, & has invicem tam mirabilem intercedere consensum, ut vitium, quod externis inhæret, perfacile transeat ad interiores, & istæ contra graviter luant, si hæc morbose afficiantur. Præterea sciendum est, vitia, quæ externis partibus inhærescunt, & quæ chirurgi ope egent, etiam internas occupare, ut dolores, tumores, extravasationes, scirrhi, inflam-

inflammationes, ulcera, apostemata ; & singula non tantum externa, sed etiam interna medicamenta requirere ; ut adeo pateat, chirurgi & medici munus non multum differre. Neque prætereundum, topica, pro diversa vitiorum ratione & natura corporum, insignem, ne qua noxa inferatur, prudentiam desiderare ; ex quo clare apparet, nec medicinam à chirurgia, nec chirurgiam rationalem, ut verum dicam, à medicinæ fundamentis nullo modo posse separari. Recte igitur sentiebant veteres, qui ex familia Æsculapii ortos & arte medica imbuendos, ante omnia chirurgiam edocebant ; ideoque in suis de re medica monumentis summum eidem pretium statuebant. Atque etiam olim, & nostra hac tempestate, illi medici, qui paulo curatiorem corporis humani anatomen cum chirurgia excoluerunt, præ omnibus aliis magno honore habiti, summam celebritatis famam consecuti sunt. Sed quam pauci sunt, qui egregiam hanc artem probe intelligunt ! Ii quoque, quod turpe dictu est, qui unice huic arti operam suam addixerunt, eamque ex instituto tractare volunt, ut plurimum suam in ea ignorantiam palam faciunt, ut ideo & ratio & salus reipublicæ medicum hujus artis pariter gnarum, rerumque in ea obviarum peritum jure postulet, quo inscitiam chirurgorum consilio adjuvare, & modesta admonitione possit corrigere. Etenim, quicumque ex chirurgis artem suam non empirice, sed ita, ut decet rationalem, tractare vult, is non modo ex anatome, corporis humani partium externarum, ut ossium, musculorum, nervorum, tendinum, membranarum, glandularum, vasorum, fibrarum structuram, situm, connexionem atque usum tenere : sed & insuper doctrinam de circulo sanguinis, de vita & conservatione sanguinis, de viribus & robore partium, de nutritione recte perspectam habere debet, ut deinde eo melius de externis læsionibus, nec non de remediorum usu & noxa, judicium ferre possit.

Præter hæc utique operationes manuales, congruis & aptatis instrumentis, omni dexteritate ac circumspeditione, administrandi rectam scientiam possideat, necesse est; quibus subsidiis etiam medicus probe sit instructus, ut chirurgum inscium consilio juvare, imo sæpius corrigere valeat. Ceterum ad medicinam rationalem & illud referri debet, ut quis solidum & rectum judicium de morbi eventu salutari vel periculoso, de pernitentialibus, quæ supervenire solent, symptomatibus, de medicamentorum operatione, qualis futura sit, proferre sciat. Nihil enim est, quod plus ad existimationem medici cumulandam, ad artis quoque certitudinem demonstrandam, confert, quam prudens de dictis rebus prognosis. Præclare ideo Hippocrates in Principio Prænotion. differit: medicum prænotionem adhibere, optimum esse mihi videtur; prænosces enim & prædicens apud ægrotos & præsentia, & præterita, & futura, fidem utique fecerit, quod ægrotorum res magis cognoscat; quare gaudebunt homines se ipsos medico committere. At vero, quam excellens hæc præsagiendi scientia est, tam infida, incertaquæ ea deprehenditur, adeo, ut non immerito judicium de morborum eventu recte formandum difficillimum sit. Plurimi medicorum vanis & inanibus suis de futuro eventu predictionibus, sæpius se & artem ludibrio exponunt, dum subinde ægrum, de cujus salute spem fecerunt certissimam, interire videamus. Neque alia hujus ignorantiae datur causa, quam quod non sufficiente accuratarum & completarum observationum clinicarum copia & apparatu instructi sunt; neque quod maximum est, morborum historias ex sanioribus artis principiis rite resolvere, neque de eo, quod per corporis humani vires & effectus, atque per medicamentorum energiam fieri potest, recte dijudicare valent. Veteres hanc partem medicinæ maximi semper æstimarunt; sed quoniam non ex integris morborum historiis & observationibus, sed ex paucis tantum circumstantiis suas regulas prognosticas, quarum ingens copia in Hippo-

Hippocratis variis libris reperitur, deduxerunt, non mirum est, rarius illas respondere, sed maxima ex parte fallere.

Accedit, quod veteres nullas veras causas rebus naturalibus & medicis explicandis idoneas, ob ignorantiam physices universæ & veræ medicæ physiologiæ afferre poterant; neque in quo vitæ, sanitatis, mortis & morborum ratio posita sit, intelligebant, multo minus, per quæ principia, remedia suas vires exferant, cognoscebant; unde etiam de futuris eventibus vix ullum solidum iudicium proferre poterant. Etenim curationi & propria cujusque corporis cognitio ad prognosin multum valet. Pulcher hanc in rem extat locus apud Celsum Lib. 5. cap. 26. *ad prognosin confert aliquid & ætas, & corpus, & vitæ propositum, & anni tempus quia facilius sanescit puer vel adolescens, quam senior: valens, quam infirmus: neque nimis tenuis, neque nimis plenus, quam si alterum ex his est: integri habitus, quam corrupti: exercitatus, quam iners: sobrius & temperans, quam vino venerique deditus. Opportunissimumque curationi tempus vernum est; aut certe neque fervens, neque frigidum. Siquidem vulnera & nimius calor & nimium frigus infestant; maxime tamen horum varietas: ideoque perniciosissimus autumnus est.* Et porro idem auctor in antecedentibus: *ante omnia scire medicus debet, quæ insanabilia sint, & quæ difficilem curationem habeant, quæ promptiorem. Est enim prudentis hominis, primum eum, qui servari non potest, non attingere, nec subire speciem ejus, ut occisi, quem fors ipse interemit. Deinde, ubi gravis metus sine certa tamen desperatione est, indicare necessarii periclitantis, in difficili rem esse: ne, si victa ars malo fuerit, vel ignorasse, vel fefellisse videatur. Sed ut hæc prudenti viro conveniunt: sic rursus bistrionis est, parvam rem attollere, quo plus præstitisse videatur. Sed nolo hisce deducendis diutius immorari, quia hoc argumentum in dissertatione de certo mortis in morbis prælagio fusius persecutus sum.*

Denique

Denique iniquum judicium, imo potius calumnia non tantum vulgi, sed & eruditorum, quin imo medicorum est, theoreticum malum esse practicum, & eum sapientiores ac peritiores esse, qui multos habet ægros tractandos, quam qui paucos, existimant. Erroris hujus illecebra & occasio inde nascitur, quod medicina res existimetur, uti etiam est, multi laboris, temporis ac experientiae; hinc argumentantur, qui multos habet ægros sanandos, eum peritiores esse eo, qui bene & recte ratiocinari de morbis solet, sed paucos habet ægros. At vero utique experientia, id est, accurata observatio earum rerum, quæ nocent, vel profunt, in inveniendâ medicinâ locum præcipuum invenit, & ordine præcedit rationem: sed cum jam dudum medicina inventa sit, & per tot secula, per tot nationes ac climata, instituta in tot individuis experientia & observatione eorum, quæ corpori insensa, vel amica sint, à præstantissimis medicis notatum fuerit; jam non tantopere amplius de experientia cogitandum, sed eo nitendum est, ut remedia, quorum noti effectus sunt, ad certa individua, ad certas morbi circumstantias debito ordine, tempore ac loco applicemus, atque prudenter ea accommodemus. Et hæc specialis medendi methodus nil nisi prudentia, consilium ac ratio medici est, & ex morbi cum indole remediorum accuratiore collatione, comparatione & omnium circumstantiarum pensitatione nascitur & acquiritur. Ubi non negandum, quod qui tali prudentia, ratione & habitu judicandi instructus sit, artis continuo exercitio multum proficiat & adhuc confirmetur. Bonus itaque theoreticus saniorum medicorum consensu is est, qui theoriam ac ratiocinationem suam accommodare historiæ morborum, nec non experientiam rationi conformem ac demonstrativam reddere didicerit. Unde bonus theoreticus non potest etiam non esse bonus practicus. Hinc medici ratio vel theoria, debitis præfidiis instructa & experientiæ superstructa, magnos in medicina facit progressus, causas ac fontes morborum

rum apte aperit, cur alia corpori noxia sint, alia proficua, incredibili solertia disquirat, veteres cum recentioribus feliciter conciliat, medendi methodum pro differentia climatum, anni temporum, subjectorum, ætatum, vitæ generis discrepantem probe distinguit; quin & remediorum verum usum ab abusu sedulo discernit; præterea aliorum minus securam curationem perquam facile perspicit, multoque tutiorem & expeditiorem curandi viam in novis ingruentibus affectibus adinvenit. Quibus omnibus ille, qui soli inhiat praxi, utut numerosis adfuerit ægrotis, si insuper theoria bona careat, destituitur. Solenne itaque, sed revera stolidum est, experientiam allegare, ubi deficit ratio, circumstantiarum pensatio, subjecti & causæ morbi & modi agendi in remediis cognitio. Ceterum tamen non negandum, plures etiam in theoreticis committi errores, ubi nempe quis ad hypotheses inanes, speculativas, fictitias magis, obscuris & nihil significantibus terminis, quam principiis perspicuis superædificatas vult praxin accomodare, & ex hisce principiis ea remediorum genera rejicere conatur, quæ per omnia secula & nationes usu, aliorumque applausu se commendarunt. Hic valet illud axioma: malum theoreticum esse malum practicum, si videlicet ex theoria hac nuda, praxin instruere velit.

Præterea boni & præstantis theoretici est criterium, liberum animum ad veritatem inspiciendam afferre, nullis præjudiciis, auctoritatibus, opinionibus, scholis & sectis obstrictum: nam libertas philosophandi præstantissimum est mentis humanæ ornamentum & munus, qua is maxime utitur, qui à natura judicii acumine instructus est; quicumque vero hoc naturæ beneficio caret, is quam maxime magistrorum suorum, quos amat, & quos audivit judicio & sententiis firmissime inhærescit, & solos illos, tam in theoria, quam praxi, in eo quod laudant vel vituperant, sequendos esse, existimat. Quare, quum horum scientia tantummodo in notitia placitorum magistralium consistat,

consistat, minus firmiter de aliorum scientia & dogmatibus judicare possunt.

Ex hisce omnibus abunde jam deductis clarissime apparere arbitror, quam multa præclara & plane eximia ad artem nostram in ordinem & connexionem redigendam, & ad medicinæ rationalis systema, methodo demonstrativa instruendum sint necessaria; atque quam exiguus eorum sit numerus, qui periti & rationalis medici nomen ac dignitatem jure sibi vindicare & tueri possint, cum maxima ex parte undequaque ferme ars medica empirice tractetur, certis fundamentis & solidis rationibus destituta. Equidem in rebus physicis, anatomicis, physiologicis, botanicis, chymicis egregii & pulcherrimi prostant libri; ast ex præcipuis, qui ad artem faciendam pertinent, quales sunt pathologici, dogmatici & therapeutici, paucissimi sunt, qui laudem merentur; plerique plus opinionibus, nutantibus hypothesebus, auctoritatibus ac præjudiciis, quam veritatibus utilibus & necessariis superstructi sunt. Prostant quidem nostro tempore à celebribus hinc inde viris conscriptæ pathologiæ seu theoriæ morborum medicæ, quæ ab iis, quibus in verba jurare magistri solenne est, multum laudantur, & supra modum tamquam omnibus suis absolutæ numeris efferuntur; quas tamen, si paulo accuratius consideramus, magna ex parte mancas & imperfectas conspiciamus; siquidem nec perspicuas virium & imbecillitatis corporis humani, nec veras moriendi necessitatis causas reperire ibi licet: de morborum epidemiorum, qui multum medentibus facessunt negotii, origine altum est silentium: humorum intemperies & virulentæ qualitates propemodum relegantur: concretionum in vasis, quæ polyporum nomine veniunt, & immedicabiles morbos produciunt, nulla fit mentio; de mirabili nervosarum partium consensu, sine cujus notitia vix ac ne vix quidem symptomata explicari possunt, ibi plane non agitur: corruptio partium sphacelosa, quæ plerumque mortis, tam acutis quam chronicis passionibus supervenientis, causam constituit,

constituit, habetur rarissima: doctrina de pulsibus, magnæ in judicio de eventu morbi ferendo utilitatis, ibi neglecta aut penitus omissa animadvertitur; & si ad rationalem actionum corporis nostri præternaturalium explicationem respicimus, operationes animæ cum causis physico-mechanicis, & actiones morales cum physicis mirum quantum invicem confunduntur. Dantur adhuc alii doctissimorum & celebrium virorum pathologici libri, in quibus plus materiæ morbificarum, quam motuum vitiosorum habetur ratio; quandoquidem diversissimæ intemperiei, pro stabiliendis morborum causis adducuntur humores; cum tamen ex motuum inæqualitate & vitio sive errore in locis, dum ex uno loco ad alienum humorum fit transitus præcipua symptomatum in morbis ratio deduci debeat. Deinceps in therapia recentiorum auctorum curationes morborum, quæ per abstinentioniam, quæ per decocta sudorifera & exsiccantia, per aquæ potum & aquas minerales, acidulas & thermas, per balnea, per lac vel serum lactis, per acidulas cum lacte mixtas, per peregrinationes & loci ac cœli mutationes, per varia exercitationis genera, cumprimis per frictiones fiunt, penitus silentio involvuntur, cum tamen ad vincendas longas & rebelles passiones, nihil convenientius, nihil efficacius hisce jam dictis, & olim, & nostro jam tempore reperitur. Præterea innumeros possidemus pharmaceuticos libros, qui immensa medicamentorum simplicium & compositorum, Galenicorum & chymicorum, copia & farragine referti sunt: in quibus proprias & veras eorum facultates & vires, quas vel in hoc, vel in illo casu præstare possint, nullo modo licet reperire, adeo ut eorum utilitas plane nulla, vel admodum exigua sit; atque inter innumeros libros practicos, maxime observationes & morborum historiæ plenæ & accuratius, cum omnibus scilicet circumstantiis conscriptæ, valde deficiunt, cum tamen hæ ipsæ firmum & inconcussum artis nostræ, tam theoreticæ, quam practicæ, fundamentum constituent.

Cum itaque à multis retro annis, magna illa, quæ artis nostræ successum & incrementum, ac perfectionem huc usque retardarunt, impedimenta animadverterim, nihil magis à longo tempore ardentibus mihi in votis fuit, quam ut maturioribus annis, sufficienti observationum copia, & firmiore judicio munitus, artem in systema, & corpus methodo rationali constitutum redigere & digerere possem, quod res, faciendæ medicinæ tantummodo utiles & necessarias complecteretur. Secutus etiam sum salutare *Celsi* consilium, qui in fine præfationis, *rationalem medicinam esse debere*, pronuntiat; *instrui vero ab evidentibus causis, obscuris omnibus, non à cogitatione artificis, sed ab ipsa arte reiectis*. Inter causas vero evidentes primo loco liber & æquabilis sanguinis & fluidorum in circulum progressus, cum motibus secretoriis & excretoriis ponendus est; ex quo, tanquam fundamento & principio demonstrandi, omne in rebus medicis ratiocinium desumimus. Deinceps per causas evidentes intelligimus quoque rationes ex anatome & philosophia naturali petendas; sine quibus theoria medica plane manca ac cruda est.

Divina igitur suffultus gratia, sexagesimo ætatis meæ anno, primum medicinæ rationalis tomum evulgare cœpi. Postea succedentibus annis, sub ingenti occupationum, consultationum, itinerum onere reliqui secuti sunt, ita ut sub septuagesimo octavo ætatis anno, inter vires utique valde decrecentes, septimus per Dei gratiam, absolutus fuerit tomus. Quod si hoc labore & studio nihil aliud consecutus sum, certe id me præstitisse confido, ut ii, qui artis opus aggredi incipiunt, viam planam atque apertam inveniant; cui si insistent, non facile errare & nocere, sed perpaucis & efficacibus remediis, accedente præsertim cum usu rerum judicio, misere ægrotantibus opem & levamen afferre poterunt exoptatissimum. Atque, quod nostri labores, & strenui artem juvandi conatus, peritioribus non displicuerint, vel exinde dijudicare licet, quod tomi medicinæ systematicæ, si-
mul

mul ac lucem adspexerunt, & consultationes ac dissertationes varii argumenti, non modo in Germania, sed etiam in Belgio, Helvetiis & Italia variis editionibus in lucem prodierint. Quod vero hæc in unum opus congesta scripta mea, non æquali stili nitore atque cultu compareant, id benevolus lector meditationi & solertiæ continuis aliis laboribus sæpius interruptæ, & diversæ ætatis tempori, quo concinnata sunt, tribuendum esse, judicabit. Ceterum sermo in toto opere licet non adeo venustus, tamen purus, perspicuus & dilucidus est, rei tradendæ accommodus, & resectis omnibus superfluis, cum præcipue medicinæ partem persequutus sum, in qua proprie & principaliter ars consistit: in allegandis auctoribus non adeo diffusus fui, sed potissimum veteres adeundos & consulendos putavi: quos in iis, quæ ad historiam morborum describendam pertinent, & quæ experientiæ respondent dogmata, sequutus sum fidelissime. Quod superest, Deum immortalem precor, velit arti nostræ quam nobilissimæ, quam ipse mortalium beneficio largitus est, quamque ipsius gratia adjutus, ultra dimidium sæculi exercui & docui, atque his diligentia meæ fructibus ad omnem posteritatem propagandis hanc promovere unice cupio, eos progressus largiri, ut, falsis & noxiis omnino profligatis, ejus veritas, certitudo & decor plenissime effulgeat, omnesque, qui se colendæ ipsi consecrant, ex hisce meis laboribus in generis humani utilitatem fructum repetant amplissimum.

**CATALOGUS Librorum Medicorum qui apud GULIELMUM
MEYER Bibliopolam venales prostant.**

- A** Lberti (Mich.) *tractatus de Hemorrhoidibus*, 4to. Halæ 1722.
 ——— *superior continuatio Juris Prudentiæ Medicæ*, 4to. tomus 4. & 5.
 Lipsiæ, 1740.
 Albini (Bernh. Sigefr.) *Historia muscutorum Hominis, cum fig. æneis*, 4to. Lug. B. 1734.
 Altmanni (Joan.) *Stirpium rariorum, cum fig. æn.* 4to. Petropoli 1739.
 Baglivii (Georg.) *Opera omnia Medico-practica, & Anatomica*, 4to. Antwerpiae 1734.
 Bartholini (Th.) *Epistolarum Medicinalium, a Doctis vel ad Doctos Scriptarum, ejusdem de
 insolitis partus Humani viis differt. accedunt J. Veslingii de Pullitie Ægyptiorum,*
 8vo. 5 v. Hagæ C. 1740.
 Behrens (Conr. Barthold) *Selecta Medica de Medicinæ natura*, 4to. Francof. 1708.
 Boerhaave (Herm.) *Elementa Chemiæ*, 4to. 2 vol. Lugd. B. 1732.
 ——— *idem liber*, 4to. 2 v. Parisiis 1733.
 ——— *idem liber*, 8vo. 3 v. Lipsiæ 1732.
 ——— *affectum in libris & praxi rarissimum*, 4to. Lugd. B. 1738.
 ——— *ΟΤΙΟΛΟΓΙΚΗ, seu oeconomia animalis æreis tabulis illustrata*, 4to.
 Londini 1741.
 ——— *Apborismi de Cognoscendis & curandis morbis*, 8vo. Lugd. B. 1737.
 ——— *idem liber*, 8vo. Genève 1721.
 ——— *idem liber, ejusdem libellus de Materia Medica, &c.* 8vo. Lipsiæ 1740.
 ——— *Atrocis nec descripti prius, morbi Historia: duæ*, 8vo. Lugd. B. 1728-40.
 ——— *Institutiones Medicæ in usus annuæ exercitationis domesticos*, 8vo. ib. 1734.
 ——— *idem liber*, 8vo. Genève 1721.
 ——— *institutiones & experimenta Chemiæ, cum fig.* 8vo. 2 v. Parisiis 1724.
 ——— *methodus discendi artem Medicam*, 12mo. Londini 1734.
 ——— *Praxis Medica, sive commentarium in Apborismos de cognoscendis & cu-
 randis morbis; ejusdem Historia Plantarum, quæ in Horto Academico Lugduni-
 Batavorum crescunt*, 12mo. 6 v. ib. 1738.
 ——— *tractatus de viribus Medicamentorum*, 12mo. Parisiis 1726.
 Carl. (Joh. Sam.) *Historia Medica Pathologico-Therapeutica*, 8vo. Hafniæ 1738 2 v.
 Cassebohm (Joan. Frid.) *tractatus vi. Anatomici de aure Humana, sextus figurarum tabu-
 lis illustrati*, 4to. Halæ 1734-35.
 Chesneau (Nic.) *Observationum Medicarum libri v.* 4to. Lugd. B. 1719.
Commentarii Academiæ Scientiarum Imperialis Petropolitanae, cum fig. æn. 4to. 6 vol.
 Petropoli 1728-38.
 Coschwitz (Georg. Dan.) *organismus & mechanismus in Homine vivò obviis, destructus
 & labefactus*, 4to. Lipsiæ 1728.
 Crameri (Joan. Andr.) *Elementa artis docimastricæ duobus Tomis comprehensa, quorum prior
 Theoriam, posterior praxin, exhibet* 8vo. 2 v. Lugd. B. 1739.
Discursus Medicus de Abortu & Medicamentis abortivis, Authore J. N. L. 4to. Ultræ 1735.
*Decas casuum Clinico-Medicorum, ex propria praxi enatorum, cura atque diligentia debita
 observatorum, collectorum, & nunc ad publicam rei Medicæ utilitatem editorum, à
 Doctore, quodam Medico circa Hercyniæ Sylvas habitante*, 4to. Noordhufæ 1738.
 Fickii (Joh. Jac.) *tractatus de casæ viva, in quo ejus Subjectum, principia, proprietas,
 Jenæ 1727.*
 ——— *ususque Mechanici, Chirurgici, Medico-practici, & Chymici varii explicantur*, 4to.
 ——— *Apborismi Hippocratis notis illustrati*, 8vo. ib. 1729.

Fischeri

- Fischeri (Dan.) *de Terra Medicinali Tokayensi a Chemicis quibusdam pro Solari habita. Tractatus Medico-Physicus*, 4to. Wratislaviae 1732.
- Gorter (Joan. de) *Medicinae compendium in usum exercitationis domesticae*, 4to. 2 v. Lugd.B. 1735-37.
- *de secretione Humorum e Sanguine ex Solidorum fabrica praecipue & Humorum indole demonstrata, ejusdem de dirigendo Studio in Medicinae Praxi*, 4to. ib. 1735.
- *de perspiratione insensibili, editio altera*, 4to. ib. 1736.
- Haller (Alb.) *iter Helveticum anni 1738, & iter Hercynicum anni 1738*, 4to. Gottingae 1740.
- Harvei (Gul.) *Opera, pars i. exercitatio Anatomica de motu Cordis & sanguinis in animalibus, pars ii. de generatione animalium, cum fig.* 4to. Lugd.B. 1736-37.
- Hoffmanni (Frid.) *Opera omnia Physico-Medica denuo revisa correctae & auctae*, fol. 6 v. Genevae 1740.
- *Medicina rationalis Systematica*, 4to. 9 v. Halae 1729-40.
- *Observationum Physico-Chymicarum Selectiorum libri iii.* 4to. ib. 1736.
- *Consultationum & responsum Medicinalium*, 4to. 2 v. ib. 1734.
- *idem liber*, 8vo. 3 v. Amst. 1734-35.
- *dissertationum Physico-Medicarum curiosarum selectiorum, ad sanitatem tuendam maxime pertinentium*, 8vo. 4 vol. Lugd.B. 1708-33.
- *Opuscula Medico-Practica, seu dissertationes selectiores antea diversis temporibus editae, nunc revisae & auctiores*, 4to. Halae 1736.
- *Opuscula Pathologico-practica, seu dissertationes selectiores, &c.* 4to. ib. 1738.
- *Opuscula Medica varii Argumenti, seu dissertationes Selectae*, 4to. ib. 1739.
- *Opuscula Theologico-Physico-Medica, seu Scripta selectiora antea diversis temporibus edita, nunc revisa correctae & auctae*, 4to. ib. 1740.
- *de differente ariis Medicae & Medicorum conditione ac statu & criteriis bonae periti Medici praefatio; operum suorum omnium editioni nuperae in fol. praefixa, & in usum prioris editionis Emptorum, in 4to. nunc publici juris facta*, 4to. Londini 1741.
- (Car.) *diatriba Chymico-Medica de acido Vitrioli vinoso ante hac sub praesidio Frid. Hoffmanni disputata jam autem ob sui praestantiam recusa*, 4to. Norimbergae 1733.
- Hummelii (Joan.) *commentatio de Arthritide tam Tartarea quam Scorbutica, seu ut vulgo dicunt Podagra atque Scorbuto; accessit ejusdem topiarium Hermetico-Chemicum reclusum*, 8vo. Budingae 1738-39.
- Junckeri (Joan.) *conspectus Medicinae Theoretico-Practicae, tabulis cxxxviii. omnes primarios morbos metodo Stabliana tractandos exhibens*, 4to. Halae 1734.
- *conspectus Therapiae generalis, cum notis in materiam Medicam, tabulis xx.* 4to. ib. 1736.
- *conspectus Chirurgiae tam Medicae, metodo Stabliana conscriptae*, 4to. ib. 1731.
- *conspectus Chemicae Theoretico-practicae, in forma tabularum representatus*, 4to. 2 v. ib. 1730-38.
- Jungken (Joh. Helfr.) *Corpus Pharmaceutico-Chymico-Medicum universale, sive Concordantia Pharmaceuticorum compositorum discordans, modernis Medicinae practicae dicata*, fol. Francof. 1732.
- Kellneri (Wilb. Andr.) *Synopsis observationum Medicarum & Physicarum, quas decuriae iii. a centuriae x. Ephemeridum Academiae Caesar. Leopoldino-Carolinae naturae curiosorum ab anno 1670, usque ad annum 1722. Publicatarum continent, ordine Alphabetico exposita, & ad instar Lexici Realis observationum Medico-Physicarum adornata*, 4to. Norimbergae 1739.
- Linnæi (Car.) *Systema Naturae, sive Regna tria naturae systematice proposita per classes, ordines, genera, & Species*, fol. Lugd.B. 1735.

- Logan (Jac.) *Experimenta & meletemata de Plantarum generatione, nec non canonum pro inveniendis refractionum, tam simplicium, tum in lentibus duplicium foci demonstrationes Geometricæ, cum fig.* 8vo. ib. 1739.
- Lommii (Jod.) *de curandis febribus continuis liber, in quatuor divisas sectiones: quarum singula singulorum morbi temporum, quæ totidum quoque sunt numero, remedia continet,* 8vo. Rotterd. 1733.
- Mangeti (Jo. Jac.) *Bibliotheca Medico-practica, sive rerum Medicarum Thesaurus cumulatissimus, fol.* 8 v. Genevæ 1739.
- *Bibliotheca Chirurgica, sive rerum ad artem Machaonicam quoque modo spectantium Thesaurus absolutissimus, cum figuris æneis necessariis, fol.* 4 vol. ib. 1721.
- *Bibliotheca Pharmaceutico-Medica, seu rerum ad Pharmaciæ Galenico-Chymicæ spectantium Thesaurus refertissimus, cum fig. æneis, fol.* 2 v. ib. 1704.
- Medicorum Silepaciæ Salyæ, *quæ varias observationes, casus, experimenta tentamina, ex omni Medicinæ ambitu petita exhibent. Specimina vi. cum fig.* 8vo. Wratislaviæ 1736-38.
- Neufville (Ludov. de) *dissertatio de membrana Allantoide, & Theod. Tronchin dissertatio de Clitoride,* 8vo. Lugd.B. 1736.
- Novati (Jo. Mar.) *de privilegiis miserabilium Personarum, & privilegiis restitutionis incertorum & male ablatorum,* 4to. 2 vol. Francof. 1740.
- Pharmacopœia Argentoratensis, *incl. Senatus jussu Publ. a Collegio Medico adornata, fol.* Argentorati 1725.
- *Augustana renovata, revisa & appendice aliquot Medicamentorum selectiorum aucta, fol.* Augustæ Viind. 1734.
- *Edinburgensis, 12mo.* Londini 1736.
- Pisonis (Car.) *selectiorum observationum & consiliorum, de præteritis hætenus morbis affectibusque præter naturam, ab aqua seu serosa colluvie & diluvie ortis, liber singularis cum Præf. Herm. Boerhaave,* 4to. Lugd.B. 1733.
- (Nic.) *de cognoscendis & curandis præcipue internis Humani corporis morbis, libri tres & ejusdem de febribus liber unus, accessit Præfatio Herm. Boerhaave,* 4to. 2 v. ib. 1736.
- Pott (Joh. Henr.) *Exercitationes Chymicæ de Sulphuribus Metallorum, de auripigmento, de solutione corporum particulari, de Terra foliata Tatarica, de acido vitrioli vinoso, & de acido nitri vinoso,* 4to. Berolini 1738.
- Raji (Joan.) *methodus Plantarum emendata & aucta, Londini (Lipsiæ) 1733.*
- Sanctorii Sanctorii *ars de Statica Medicina cum commentario M. Lister, accessit H. Obicij Staticæ Medicinæ Demolitio, & Sanctorii ad eandem responsio, 12mo.* Lugd.B. 1728.
- Schulzii (Jo. Henr.) *Historia Medicinæ à rerum initio, ad annum urbis Romæ 335. deducta, 4to.* Lipsiæ 1728.
- Scriptores rei rusticæ veteres Latini, Cato, Varro, Columella, Paladius, &c. *curante J. M. Gesnero,* 4to. 2 v. ib. 1735.
- Stahli (Georg. Ern.) *fundamenta Chymicæ Dogmatico-rationalis & experimentalis, pars posterior, 4to.* Norimb. 1732.
- *opusculum Chymico-Physico-Medicum, 4to.* Halæ 1740.
- *ars Sanandi cum expectatione, ejusdem Silenus Alcibiadis, id est ars Sanandi; & ejusdem de motu Hemorrhoidalis & fluxu Hemorrhoidum, 8vo.* 3 v. Offenbaci 1730.
- *experimenta, observationes, animadversiones, CCC. numero, Chymicæ & Physicæ, 8vo.* Berolini 1731.
- Sydenham (Thom.) *Opera Universa, in quibus non solummodo morborum acutorum Historia, sed etiam*

- floria & curationes, nova & exquisita methode, diligentissimè trahuntur, eorum etiam morborum fere omnium chronicorum curatio brevissima, pariter ac fidelissima, in publici commodum exhibetur. Ed. nov. Indica locupletiori, iterumque adaugeta donata, 8vo. Lugd.B. 1741.*
- Teichmeyer (Herm. Frid.) *elementa Anthropologiae, sive Theoria corporis Humani*, 4to. Jenæ 1739.
- Thomasi (B. Jac.) *de Medica Facultate, quatenus gratiosa, in usum publicum nunc emissa, Historiamque Medicam admodum fulciens cum Præfat. M. Alberti dignitate Medica combinata*, 4to. Schneebergæ 1734.
- Valsalva (Ant. Mar.) *de auri Humana tractatus, in quo integra auri fabrica multis novis inventis & iconismis illustrata describitur*, 4to. Lugd.B. 1735.
- Vateri (Abr.) *Syllabus Plantarum, potissimum exoticarum, quæ in Horto Medico Academiae Wittenbergensis aluntur*, 8vo. Wittenbergæ 1738.
- Vesalii (And.) *opera omnia Anatomica & Chirurgica cura Herm. Boerhaave & Br. Siegf. Albini, cum fig. æneis*, fol. 2 vol. Lugd.B. 1725.
- Woolhousii *disertationes ophthalmicæ de Cataracta & Glaucomata contra Br. Ant. Hæsteri & Gallica in Latinam Linguam translata a C. le Cœf. 8vo. Francof. 1719.*
- Boerhaave's (Herm.) *Treatise of the Materia Medica, and forms of Medicines, adapted to his Aphorisms, on the Knowledge and Cure of Diseases*, 12mo. London 1739.
- Medical Essays and Observations revised and publish'd by a Society in Edinburgh, with Cuts*, 8vo. 4 vol. Edinburgh 1737-38.
- Milward's (Edw.) *Circular Invitatory Letter to all Orders of learned Men, but more especially to the Professors of Physick and Surgery in Great Britain, concerning an Attempt or Essay towards an History of the Lives, Deaths, Writings, Characters, and Opinions of the most celebrated British Physical and Chirurgical Authors*, 8vo. London 1740.
- Monro's (Alex.) *Anatomy of the human Bones and Nerves: with an Account of the reciprocal Motions of the Heart*, 12mo. Edinburgh, 1741.
- Abregé de l' *Histoire des Plantes usuelles* par M. Chomel, 12mo. 3 v. Paris 1730-31.
- Aphorismes de M. Herm. Boerhaave sur la connoissance & la cure des Maladies, traduits en Francois* par * * * 8vo. Rennes 1738.
- Art de guerir les maladies Veneriennes, expliqué par les principes de la Nature & les mechaniques*, par Nic. de Blegny, 12mo. 3 vol. la Haye 1696.
- Cours de Chymie: contenant la maniere de faire les operations qui sont en usage dans la Medecine, par une Methode facile avec des raisonnemens sur chaque operation, pour l' instruction de ceux qui veulent s'appliquer a cette Science*, par Nic. Lemery, 11. edition, 8vo. Leyde 1716.
- Decouvertes (Nouvelles) en Medecine, ou ancienne Medecine developpée*, par M. de Marconnay, 12mo. Utrecht 1735.
- Description Anatomique des parties de la Femme, qui servent à la generation: avec un Traité des Monstres, de leurs causes, de leur Nature, & de leur differences: par M. Jean Palfyn, avec figures*, 4to. Leide 1708.
- Dictionnaire Oeconomique, contenant divers moyens d'augmenter son bien, & de conserver sa Santé: par M. N. Chomel, avec le Supplement, le tout considerablement augmentées & enrichie de figures* par Picart, fol. 4 vol. Amst. 1732-40.
- *le Supplement separé, en 2 vol.*
- *ou traité universel des Drogues simples, ouvrage dépendant de la Pharmacopée universelle*; par Nic. Lemery, avec des figures, 4to. Rotterdam 1727.
- Dissertations nouvelles sur les maladies de la Poitrine, du Cœur, de l'estomac, des femmes, veneriennes, & quelques maladies Particulieres*, par M. Barbeyrac: avec deux descriptions de maladies qui n'ont jamais été écrites par M. Boerhaave, 12mo. Amst. 1731.

- Generation (de la) de l'Homme, ou tableau de l'Amour conjugal, par M. Nic. Venette, enrichie de figures, 12mo. Cologne 1716.
- Histoire de la Medecine depuis Galien, jusqu' au commencement du 16 Siecle, par J. Friend, traduite de l'Anglois par Et. Coulet, 12mo. 3 vol. Leide 1727.
- Medecin (le) & le Chirurgien des Pauvres: qui enseigne le moyen de guerir les maladies par des remedes facile a trouver dans le Pays, &c. par M. Dube, 12mo. Paris 1738.
- Medecine (la) dogmatique mechanique en maniere d'institution, avec la Pharmacopee rationnelle, par Louis Bellefontaine, 12mo. 2 vol. Amst. 1712.
- Memories pour servir a l'Histoire des Infectes, par M. de Reaumur, avec de figures en taille douce, 12mo. 8 vol. Amst. 1738-40.
- Observations importantes sur la manuel des accouchemens, traduite du Latin de M. Henr. de Deventer, & augmentée de reflexions sur les points les plus interessans par Jacques Jean Bruhier, d'Ablaincourt, avec figures, 4to. Paris 1733.
- de Medecine & Chirurgie faites dans les Hopitaux du Roi, par M. Wagret, 8vo. ib. 1717.
- Pharmacopee universelle, contenant toutes les compositions de Pharmacie qui sont en usage dans la Medecine, par toute l'Europe; avec un Lexicon Pharmaceutique, par Nic. Lemery, 4to. la Haye 1729.
- Proprietés (des) de la Medecine par raport a la vie civile par M. Louis de Santeul, avec les questions de Medecine ou il s'agit de savoir, si le Medecin est plus certain que le Chirurgien, 12mo. Paris 1739.
- Recueil des remedes faciles & domestiques, choisis & experimentés pour toutes sortes de maladies internes & externes, recueilli par les ordres de Mad. Fouquet, 12mo. 2 vol. Paris 1726.
- le même 8 edition, 12mo. 2 vol. Utrecht 1741.
- Reflexions critiques sur le traité de l'usage des differentes Saignées, principalement de celle du pied, par M. Chevalier, 12mo. Paris 1730.
- Remedes choisis & éprouvés, tant de Medecine que de Chirurgie, pour les maladies du corps Humain, dont un grand nombre n'ont pas encore esté imprimés; par M. le Breton, 12mo. ib. 1716.
- Secret des Bains & eaux minerales de Vichy en Bourbonnois, decouvert par Cl. Fouet, 12mo. ib. 1686.
- Tables Anatomiques dans les quelles on explique en peu de mots la structure & l'usage du Corps Humain & de toutes ses parties, avec de remarques & de figures par Jean Adam Kulm, traduites sur l'edition Latine par Pierre Massuet, 8vo. Amst. 1734.
- Tableau de l'Amour conjugal, ou la generation de l'Homme, par M. Nic. Venette, nouvelle edition, enrichie de figures en taille douce, 12mo. 2 vol. ib. 1740.
- Traité complet des accouchemens naturels non naturels & contrenature, par le Sr. de la Morthe, 4to. Leiden 1729.
- des maladies des femmes grosses, & de celles qui sont accouchées; par Franc. Mauriceau, 7 edition corrigée par l'Auteur, & augmenté de plusieurs nouvelles figures, 4to. 2 vol. Paris 1738-40.
- de la communication des maladies & des Passions; avec un essai pour servir a l'Histoire naturelle de l'Homme, par Mr. **** 8vo. la Haye 1738.
- des fievres malignes epidemique, qui, ont grassé dans le Royaume de Pologne dans l'année 1737. par M. Camuset, 8vo. Dresde 1738.

